THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאַל
THE HEBREW JOURNAL
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
542 Dundas St. West. Telephone Trinity 6830-6831
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

די פּאָליטישע וואָך

איז ווידער אַוועק אַ וואָך פון זיצונגען, וואָס די פּלאַטען־אַנטוואָפנונגס קאָנפערענץ האַלט אָפּ אין לאָנדאָן, און די איינציקע דערגרייכונג, דער איינציקער אויפטו איז, אַ דערקלערונג פון פרעמיער מעקדאָנעלד, אַז ענגלאַנד און די פאַראייניגטע שטאַטען האַלטען ביי קומען צו אַ פאַרשטענדיגונג אי וועגען דעם, אַז די סובמאַרינען זאָלען אין גאַנצען אָפּגעשאַפט ווערען, די בוואַנג פון די גרויסע קריעגס־שיפען (בעטלשיפס) זאָל אָפּגעשטעלט ווערען ביז דעם יאָר 1936. די "טאָגעדזש" פון די קלענערע קרייצער־שיפען זאָל באַגרענעצט ווערען, און אויך זאָלען איינגעפירט ווערען געוויסע אַנדערע באַגרענצונגען ווי וועגען דער גרויס פון די קאַנאָנען אַ. ד. ג.

ענגלאַנד און די שטאַטען האָבען זיך פאַרשטענדיגט, אָבער וואָס וועלען די אַנדערע גרויס־מאַכטען זאָגען וועגען דעם. פראַנקרייך דערקלערט גאַנץ אָפען, אַז זי איז געגען דער אָפּשאַפונג פון די סובמאַרינס, און איטאַליען שפּילט בכלל יענע פּאָליטיק, וועלכע זאָל זיך איר אין סך הכול בעסער באַצאָלען.

אין דערווייל ווערען אויך ניט קלענער די פּראָבלעמען פון דער אַרבייטער רעגיערונג. די לעצטע האָט פיעל צו געווינען אָדער פאַרלירען פון דעם דערפאָלג אָדער מיסדערפאָלג פון דער אַנטוואָפנונגס־קאָנפערענץ, ווייל אַ דערקליכע דערגרייכונג אין אַנטוואָפנונג וועט ניט נאָר הויבען דעם פּרעסטיזש פון דער מעקדאָנעלד רעגיערונג אין אויסלאַנד, נאָר אויך אין לאַנד גופא. אין דער אינערליכער לאַגע, וואָס איז לעצטענס אַ גאַנץ קאָמפּליצירטע, און באַזונדערס צייגט זיך עס אַרויס אין די באַציאונגען פון בנ'ם לאַרדען־הויז צום "האוז אָף קאָמאָנס". וואו עס רעגיערט די אַרבייטער פּאַרטיי. האָט עס לעצטע וואָך געהאַלטען ביי אַ קרייזס צוליעב דעם אַרבייטסלאָזיגקייט פאַרזיכערונג געזעץ, און דאָס קאָנסערוואַטיווע לאַרדען־הויז וואָס איז דערווייל איינגענאַנגען אויף אַ קאָמפּראָמיס, וועט מסתמא ווידער געפינען אַ נייע געלעגענהייט אין וואָס צו שטעלען זיך געגען דעם "קאָמאָנס".

דאָס איינציגע זיעגרייכע וואָס די אַרבייטער רעגיערונג האָט לעצטע וואָך געהאַט צו פאַרצייכענען איז דאָס, וואָס די ליבעראַלען האָבען געשטימט מיט די לאַבאָריטען אין דעם קוילען־ביל, נאָכדעם ווי מאַנכע ענדערונגען זענען געמאַכט געוואָרען.

דערפאַר אָבער רוקט זיך אָן אַן אַנדער קריזיס, דאָס מאָל פון דער קירכע.

די אַנגליקאַנישע קירכע, די הערשענדע קירכע אין ענגלאַנד קען ניט פאַרגעבען דעם פאַרלאָמענס די זאַך, וואָס ער האָט צוגעקגעוויזען דעם רעוויזיד־טען געבעט־בוך. און אויף דעם קירכען־צוזאַמענפאַר, וואָס איז אין לאָנדאָן פאַרגעקומען די לעצטע וואָך האָט מען גערעדט ניט נאָר וועגען דעם, נאָר אויך צי עס וואָלט ניט געווען זאַכאַס, אַז די קירכע זאָל זיך אין גאַנצען אָפּטיילען פון׳ס שטאַט. און מיט 382 שטימען געגען 105 איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע, פאַרגעשלאָגען פון׳ס ערץ־בישאָף פון יאָרק, אַז מען זאָל באַשטימען אַ קאָמיסיע, וועלכע זאָל אונטערזוכען די לאַגע וועגען די באַציאונגען צווישען דער קירכע און דעם שטאַט.

און אויך ביי די ענגלישע קאָנסערוואַטיווען האָט זיך לעצטע וואָך שטאַרק געטומלט. אין יענע רייען האָט מען לעצטענס אָנגעהויבען צו מאַכען "פּובליסיטי" פאַר לאָרד ביוועדברוק׳ן אַלס פירער, וועלכער האָט אויפגענומען דעם רוף "עמפּייער טרייד" אַלס זיין שלאַגוואָרט. איז לעצטע וואָך סטענלי באַלדווין אָפען אַרויסגעקומען געגען ביוועדברוק׳ן, און האָט זיך אַנטוואָרט צו רעזיגנירן צוליעב אים. און די פאַרטיי ווייזט אויס צו זיין איינשטימיג מיט אים. כאָטש דער צייטונגס־מאָגנאַט לאָרד ראָטהמיר זעצט פאַר צו "בומען" זיין צייטונגס־געגנער לאָרד ביוועדברוק׳ן אין וועלכען ער זעהט דעם איינציגען רעטער פאַר די קאָנסערוואַטיווען.

און אויך אַ רייע אַנדערע פּאַסירונגען אין דער ענגלישער פּאָליטיק זענען גוועזן צו פאַרצייכענען ווערען. ווייל זיי זענען פון גרויס באַטייטונג. ווי מאַנכע ענגלישע ציטונגען מעלדען, האָט רעמזי מעקדאָנעלד באַשלאָסען איינצוטיילען דאָס קאָלאָניאַל־מיניסטעריום אין צוויי דעפּאַרטמענטען, מיט צוויי באַזונדערע מיניסטאָרען, איינעם פאַר די דאָמיניאָנס און איינעם פאַר די קאָלאָניעס.

וויכטיג איז אויך דער באַשלוס פון דעם עגיפּטישען פאַרלאַמענט, וועלכער האָט לעצטע וואָך געגעבען די פולמאַכט צו פרעמיער נאַהאַס פּאַשאַ צו פאַרהאַנדלען מיט ענגלאַנד וועגען דעם נייעם אָפּמאַך. וועלכער דאַרף געשלאָסען ווערען אויפ׳ן גרונד פון די פּרינציפּען, וואָס די בריטישע רעגיערונג האָט אַנאָנסירט לעצטען אויגוסט.

פון וויכטיגקייט איז אויך די ווייטערדיגע דערקלערונג פון לאָרד איירווין, ענגלאַנד׳ס וויצע־קעניג איבער אינדיע, אַ דערקלערונג און אַ וואָרנונג־צוזאַמען, אַז אינדיע׳ס גליק איז ענג צוזאַמענגעוועבט מיט דעם צו ווערען אַ גלייכע דאָמיניאָן אין דער בריטישער אימפּעריע. פאַרקערט וויי דער דער וועג פון פולער אומאָפּהענגיגקייט און זעלבסטשטענדיגקייט קען איר נאָר פירען צו אומגליק און כאַאָס.

אין אַז מען וועט צו די אַלע זאַכען צוגעבען דאָס וואָס אין דעם ענגלישען קאַבינעט הערשט יעצט אַ ריס בנוגע דער שטעלונג צום פאַרזוך פון האַנאַרייבל מאַמאַס. און ווי אַזוי ער זאָל זיין די אַרבייטסלאָזיגקייט אין ענגלאַנד, פאַרענדיגט עס דעם צעטעל פון די וויכטיגסטע דערשיינונגען אין דער ענגלישער פּאָליטיק, אין לויף פון דער וואָך צייט.

* * *

דאָס מאַרדיי מיניסטעריום אין פראַנקרייך האָט שבת ווידער באַקומען אַ צוטרויאַנענס־פאַשטימונג. עסטרייך און איטאַליע האָבען אונטערשריבען אַן אָפּמאַך, וואָס שטעלט איין מער פריינטליכע באַציאונגען צווישען די צוויי לענדער. דאָס זענען אַלעס רוהיגע פאַסירונגען, דערפאַר איז ניט געוועזען אַזוי רוהיג צווישען די לאַטיינישע פעלקער. אַן מעקסיקאַ האָט מען געמאַכט אַ מאָרד אָנפאַל אויפ׳ן פּרעזידענט, אַזוי שנעל ווי ער איז נאָר איינגעשוואוירען געוואָרען אין זיין אַמט. און אויך אין כראַנאָל זענען פאַרגעקומען שיסעריען און צוזאַמענהאַנג מיט די פּרעזידענט וואָלען, און דער וויצע־פּרעזידענט און עטליכע אַנדערע פּרעזאָנען זענען פאַרזאַוואַנדעט געוואָרען אין אַ שיסעריי.

אַ וואָך אַן וויכטיגע אַרץ ישראל פאַסירונגען איז אוממעגליך אין דער לעצטער צייט. און אַזוי דאַרף פאַר דער לעצטער וואָך אויך פאַרצייכענט ווערען דער פאַל, וואָס דער קאַטוליש־אַראַבישער בישאָף האַדזשאַר האָט זיך געווענדעט צום הויך־קאָמיסאַר, סער דזשאָן טשענסעלאָר, מיט אַ פּראָטעסט געגען דער באַלפור דעקלעראַציע.

אַזוי שלאָפען ניט און רוען ניט די אידישע שונאים פון דער פרעמד. און אויך אונזערע אייגענע רוען ניט.

דאָס פּוילישע אידענטום ווערט דערטרונקען אין אַ ים פון אונטערדריקונג. פאַר ווילכען עס איז שולדיג די פּוילישע רעגיערונג, אָבער אין דער זעלבער צייט האָט זיך לעצטע וואָך דאַרטען געגרינדעט אַ נייע אַסיטילאַטאָרישע פאַרטיי, וועמענס צוועק עס וועט זיין צו שטיצען די רעגיערונג.

אַזוי ענטפערט מען אויף אונטערדריקונגען!

פּונ׳ס סאָוויעט־שען גן עדן

דאָס אויסזעהן פון אַ אידישער שטאָדט אין אוקראַינע

אַ פּערזאָן, וועלכער האָט מיט אַ קורצער צייט צוריק באַזוכט די שטאָדט סטאַראַ־קאָנסטאַנטינאָוו (וואַהלינער קרייז — 90 קילאָמעטער פון דער פּוילישער גרענעץ) גיט איבער אַ רייע פּרטים, וועלכע גיבען צו כאַראַקטעריסטישע שטריכען צו דעם אַרימען אויסזעהן און שווערען צוסטאַנד פון דער טיפּישער אידישער שטאָדט.

די צאָל אידישע איינוואוינער אין סטאַראַ־קאָנסטאַנטינאָוו איז אין די לעצטע יאָרען שטאַרק פאַרקלענערט. דער וואָס האָט נאָר די מעגליכקייט לויפט און באַוועגט זיך אין די גרעסערע שטעדט, כאָטש אויך דאָרטען איז אוממעגליך צו באַקומען אַרבייט, אָדער פּרנסה.

די בהלה פון דער "מוז קאָלעקטיווי־זאַציע האָט פאַרכאַפּט אויך סטאַראַ ק. די רעגיערונג לייגט אַרויף שווערע שטייערען אויף די בעלי מלאכות און קוסטאַרען און דאַריבער זענען די לעצטע מערסטענטייל אָרגאַניזירט אין אַלערליי קאָאָפּעראַטיוון און אַרטעלען פאַר זאָקאָפּאַרציעס, שניידער, קראַכמאַל פאַבריקאַציע, באַדנעריי אַ. אַ. וו.

די באַשטעלונגען מאַכט די רעגיערונג אין די אַרטעלען, נאָר מען באַצאָלט פאַר דער פּראָדוקציע לויט אַ באַשטימטען און נידעריגען טאַריף. די קוסטאַרען זענען אָפּהענגיג פון חסד פון די אַנשטאַלטען און פון זייערע אָנפירער.

ניט יעדער קוסטאַר און יעדער בעל מלאכה איז זוכה צו ווערען אַ מיטגליעד אין אַ קאָאָפּעראַטיוו אָדער אַן אַרטעל, ווייל אין די לעצטע נעהמט מען אַן נאָר די, וועלכע האָבען מאַשיאָן. אויף אַזאַ אופן קאָנען זיך באַנוצען מיט די פּרווי־לעגיעס פון דער קאָאָפּעראַציע נאָר די מעהר פאַרמעגליכע קוסטאַרען, און דער־פאַר זענען נאָך פאַראַן איינצעלנע, ניט קאָאָפּערירטע בעלי מלאכות.

עס איז אַראַן געוויסע הנחות פאַר די אָרגאַניזירטע קוסטאַרעי. בנוגע שטייערען און ביי באַקומען עסענוואַרג. יעדער "אָרגאַניזירטער" באַקומט אַ פּערטעל פונט — 100 גראַם ברויט מעהר. אַלס דער ניט אָרגאַניזירטער קוסטאַר. דער לעבען איז זעהר טייער. דער, וואָס איז ניט קיין מיטגליעד פון אַ קאָאָפּעראַטיוו מוז פאַר אַלע פּראָדוקטען באַצאָלען לויט די הויכע מאַרק פּרייזען, דערפאַר איז יעדערער, וואָס פאַרמאָגט אַ מיטגלידס־ביכעל פון אַ קאָאָפּעראַטיוו האַלט זיך פאַר גלוקליך.

פיעלע לעבען נאָר אויפ׳ן חשבון פון די דאַלאַרען, וועלכע זיי באַקומען פון זייערע קרובים אין אַמעריקע. נאָר די רעגיערונג עקספּלואַטירט זעהר שטאַרק די חילה, וועלכע די קרובים פון אַמעריקע גיבען די אַרטעגע איינוואוינער. פאַר אַ דאָלאַר באַצאָלט די רעגיערונג מיט סאָוויעטישען געלט (וועמענס ווערט איז געפאַלען העכער דריי מאָל), לויט דעם אָפיציעלען קורס. דער, וואָס פאָדערט די אָנגענומענע סומע אין דאָלאַרען, צאָלט אים דער באַנק אויס אין דאָלאַרען. נאָר פאַרצייכענט ביי זיך זייערע ציפערען און די נ. פ. אַ. אַגענטען. באַזוכען אָפט דעם מאַן און פרעגען וואָס ער האָט געטאָן מיט די דאָלאַרען. אויף אַזאַ אופן מוז מען סוף כל סוף אויסבייטען די דאָלאַרען לויט דעם אָפיציעלען קורס.

איינע אַן אַלמנה האָט באַקומען פון איהר קרובים אין אַמעריקע אַ באַשטימטע סומע מיט׳ן צוועק צו קויפען אַ שפּיץ מאַשין. זי האָט געפאָדערט, די באַנק זאָל איהר אויסצאָהלען אין דאָלאַרען. אין 3 חדשים אַרום זענען געקומען די נ. פ. אַ. אַגענטען, האָבען צוגענומען ביי איהר דאָס געלט און האָבען זי באַשולדיגט, אַז זי האָלט העכער 3 חדשים געלט אין פרעמדער וואַלויטע. און דערפאַר וועט זי נאָך באַקומען אַ שטראָף. עס האָבען איהר ניט געהאָלפען אַזוינע בקשות און טענות, אַז זי האָט דאָס געלט געהאַלטען אויסשליסליך צוליעב קויפען אַ שפּיץ־מאַשין. יעצט איז נאָך אַ פראַגע, צי וועט זי באַקומען פאַר די דאָלאַרען לויט דעם אָפיציעלען קורס.

די שטימונג איז ביי אַלעמען גענדריקט. מענשען האָבען שוין קיין כח ניט אַריבערצוטראָגען די מאַטעריעלע און באַזונדערס די מאָראַלישע ליידען.

די בעלי מלאכות, צוגעשען וועלכע עס איז פאַראַן אַ גרויסער טייל עלטערע, רעליגיעזע מענשען, האָט מען גענומען ראש השנה און יום כפּור צו אַרבייטען. דער לוין פאַר די 2 טעג איז געווען געוויסע מעט דעם ביי פון אַן עראָפּלאַן ("ביראַ־ביזשאַן") און פאַר׳ן "קאָלעקטיוויזאַציע פאַנד".

דער פּחד פאַר׳ן הונגער איז גרויס און מענשען מוזען מוחר זיין אַפילו אויף דעם וואָס איז זיי הייליג.

אין דעם פּאָליטישען אָנגעלעגענהייט שאַפטליכען לעבען — אויף וויפיעל זיי ערלויבט־ירען נאָך — איז פּוילשטענדיגער יאוש. ביי אַלע איז דער געפיהל פון אַ קאַטאַסטראָפע, וועלכע געהט אָן קימט אָן.

אַן אויסנאַם, אַן אַ שטראַל פון האָפנונג אין דער נאָהענטער צוקונפט גוסט׳ט די אידישע שטאָדט אויף אוקראַינע.

פון ד״ר. יצחק שאַפּירא.

וואָס פעלט דעם אַמעריקאַנער ציוניזם

עס איז אַ סברא, אַז ציוניסטישע קיאָות איז קיינמאָל ניט געווען קיין אַמעריקאַנער טוגענט. קומט אַ איד פון ארץ ישראל קיין אַמעריקע, ווערט ער ממש נבהל ונשתומם, ווי וועניג מען ווייסט דאָ וועגען די באַריינונגען פון דעם לאַנד און וועגען די פּראָבלעמען פון דער אויפבוי־אַרבייט. און ניט בלויז די "בריטע מאַסע" אַזוי, נאָר טאַקע די "פיהרער" בכבודם ובעצמם.

עס איז געווען אַנפאַנג 1927. צו ליעב געוויסע סבות האָט די אָפיציעלע ציוניסטישע פּרעסע פון אַמעריקע אָנגעפיהרט אַ פאַרביסענע אַטאַקע קעגען דער אָרגאַניזירטער אַרבייטערשאַפט פון ארץ ישראל. וועל איך קיינמאָל ניט פאַרגעסען מיט וויפיעל עס האַרצות און מוראַ־דיגער אינגאַראַנע דער דאָזיגער קאַמפּיין האָט זיך אויסגעצייכענט.

עס איז רעכט געווען אַז דאָס מינדסטע אַז דער אַרבייטער אָרגאַניזאַציע פליקט מיט דער אַרבייטער אָרגאַניזאַציע זאָל פאַרגעשטעלט ווערען ווי אַ הייליגער מאַרטירער, אַז די שעריליכסטע ספּעקולאַנטען זאָלען פּראָקלאַמירט ווערען פאַר די זיכערסטע שטיצען פון׳ס ציוניזם. און פאַרקערהרט: ניט געווען כמעט קיין איינציגער צווייג פון דער אַרבייטער ווירטשאַפט, וועלכען מען האָט ניט פאַרוואָרפען מיט בלאַטע און ניט פאַרלומפּט מיט אַלס אַ קאַטשפּילינען און שעדליכען עקספּעריומענט "פון וועלט פרעמדע סאָציאַליסטישע פאַנטאַזיאַרען".

און דער עולם האָט געלייענט און בלינד געגלויבט — און ניט בלויז דער ברייטער עולם, נאָר אויך די פיהרער אַליין.

אָט איז אַ כאַראַקטעריסטישער ביי־שפּיעל: סוף זומער 1927 איז פאָרגעקומען דער 15־טער ציוניסטישער קאָנגרעס. די אַרבייטער דעלעגאַציע האָט געאָרדנט, אַז די ציוניסטישע קאָלאָניזאַציע אינסטאַנצען זאָלען אַנערקענען דעם "ניר". עס איז געקומען צו דער אַפּשטימונג און די גאַנצע אַמעריקאַנער דעלעגאַציע האָט אויפ׳ן ניט געוואוסט, וואָס "ניר" מיינט. דער גרעסטער טייל האָט ערשט איצט צום ערשטען מאָל געהערט דאָס דאָזיגע משונה׳דיגע וואָרט — אַזוי ווי פאַר "ניר" שטעלען זיך אין די אַרבייטער, איז גענוג געווען, אַז אַלע אַמעריקאַנער דעלעגאַטען זאָלען שטימען קעגן...

און צו ווייסען אפשר די פיהרער פון דעם אַמעריקאַנער ציוניזם ווי גרויס עס איז זייער שולד אין׳ם אונטערגאַנג פון׳ם "סולל־בונה"? ווייסען זיי וויפיעל דער ציוניזם האָט דורכ׳ן אונטערגאַנג פון דער דאָזיגער אונטערנעהמונג פאַרלוירען?

איך האָב מורא, אַז ניט. און דאָס איז אפשר טרויעריגער ווי דער אונטערגאַנג פון׳ם סולל בונה זעלבסט.

און איצט? איצט איז אין דער באַציהונג פון דעם אַמעריקאַנער ציוניזם צו דער אַרבייטערשאַפט אין ארץ ישראל איינגעטרעטען אַ בולט׳ע בעסערונג. דאָס וואָרט "חלוץ", וואָס איז אין די יאָהרען 1927 און 1928 שיר־שיר ניט געוואָרען אַ זידעל־וואָרט, איז צוריק אַריין אין דער מאָדע. עס געהערט זיך ווידער אַמאָל צום ציוניסטישען "גוטען טאָן" צו רעדען וועגען דער אַרבייטערשאַפט ווי וועגען דעם זיכערסטען פונדאַמענט פון דעם ציוניסטישען בנין. מען וואַרפט ניט מעהר קיין שטיינער אויף דער קוצה, מען זידעלט ניט די אַרבייטער־קאָאָפּעראַטיוון און די הסתדרות האָט אויפגעגעהערט צו זיין אַ ציעל־בעהעלפער אין באַשולדיגונגען. נאָר בולט איז דער קורס־ענדערונג לגבי דעם קרן קימת. די דאָזיגע אינסטיטוציע, וואָס גרויסע טיילען פון דער ציוניסטישער באַוועגונג האָבען וועגען איהר שוין אָנגעהויבען צו טראַכטען ווי וועגען אַן אומניטיגען סאָציאַליסטישען פרעמד־קערפּער אין דער גוט־ביגעלעכער ציוניסטישער באַלעבאַטישקייט — אָט דער קרן קימת ווערט איצט שיר דער חשובסטער צווייג פון דער אַלגעמיין ציוניסטישער אקטיוויטעט. עס האָבען בכן אָנגעהויבען צו בלאָזען אביסעל אַנדערע ווינטען, און דאָך — עס זיינען בלויז ווינטען ווייל מען טאָר זיך ניט אָפּנאַרען. די דאָזיגע ענדערונג איז ניט געקומען אַ דאַנק אַ טיפערער קענטניש פון דער ארץ ישראל ווירקליכקייט און פון אירהע קאָמפּליצירטע פראַבלעמען, נאָר גראָד דערפאַר וואָס די דאָזיגע פּראָבלעמען האָבען אויף אַ וויל אויפגעהערט צו פאַרנעהמען די אויפמערקזאַמקייט פון דער ציוניסטישער עפענטליכקייט.

אָבער די קורס־ענדערונג איז געקומען אַ דאַנק צופעליגע און זייטיגע פּאַסירונגען און דאָס איז זיכער ניט קיין גאַראַנטיע פאַר איהר דויערהאַפטיגקייט.

וואָס איז "ניר"? וואָס איז "יכין"? וואָס האָט געוואָלט דער "סולל בונה"? פאַר וואָס דער "המשביר"? וועלכע אַבער־עקטיווע כחות האָבען געשאַפען די קבוצה, די דאָזיגע קבוצה, וועלכע וועט פאַר לאַנגע יאָהרען מוזען בלייבען די וויכטיגסטע קאָלאָניזאַציע פאַרם, אפילו אויך דאַן, ווען מען וואָלט שוין בפירוש געוואוסט אַז די קבוצה איז בלויז אַן איבערגאַנג צו אַן אַנדערער ווירטשאַפטס־פאָרם?

נויטיגט זיך דער ארץ ישראל אויפ׳בוי אין אַ קאַפּיטאַליסטישער באַוועגונג? נויטיגט זיך דער ציוניזם אין אַ שטאַרקער אַרבייטער אָרגאַניזאַציע צו ניט? נויטיגט זיך דער ציוניזם ווירקליך אין׳ם קרן קימת און צי קאָן טאַקע די באַדען פאַראַנ אין ארץ ישראל ניט געלייזט ווערן דורך אַנדערע, קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפטען?

די דאָזיגע און אַ גאַנצע שורה עהנליכע פראַגען, וועלכע שטעלען מיט זיך פאַקטיש פאַר דעם אַלף בית פון דער ארץ ישראל ווירקליכקייט, וואָלט ניט איינגעגעבן דאָס דאָזיגע ווערט פון דעם אַמעריקאַנער ציוניזם אַוועקגעשטעלט אין אַן ערנסטער פאַרלעגענהייט... און דאָך זיינען דאָס די עיקר־פאַראַלעמען פון דער פּראַקטישער אויפבוי אַרבייט. די זעלבע פראַגען בלעמען, וואָס ווערען אויסגעקעמפט אויף די אָנגערעסען און וואָס ביי זייער אַנטשיידונג האָט דער אַמעריקאַנער ציוניזם אַזאַ גרויסע דעה!

אַמעריקע ווערט אַלץ מעהר און מעהר דער פאַקטישער טרעגער פון׳ם ציוניזם. אין אייראָפּאַ און אויך אין ארץ ישראל האָט מען זיך פאַר אַט דער אַנטוויקלונג ניט וועניג געשראָקען. פון איין זייט האָט מען אפילו מיט ביינקעניש אַרויסגעקוקט אויף דער אַמעריקאַנער מאַ׳ה, פון דער אַנדערער זייט האָט מען אָבער שטאַרק מורא געהאַט פאַר דער אַמעריקאַנער דע׳ה. דער געראַנק דערביי איז געווען אַז דאָס מאַטעריאַליס־טישע אַמעריקע איז ניט מסוגל תופס צו זיין דעם אידעאַליסטישען כאַראַקטער פון דעם ציוניסטישען אויפבוי־ווערק. אַז אַמעריקע וועט לחלוטין ניט האָבען קיין פאַרשטענדניש פאַר די באַזונדערע נויטען און שאַפונגס פאָרמען פון דער חלוצישער אַרבייטערשאַפט ארץ ישראל. דער דאָזיגער פאַכד איז אין אַ דאַפעלטען זין געווען אַ פאַלשער. ראשית איז כלל ניט מסוגל תופס זיין אַמעריקע איז ניט מסוגל תופס דעם גאַנצען אידעאַליסטישען כאַראַקטער פון דער אַרבייטער פון דער ארץ ישראל. דער דאָזיגער פאַכד איז אין אַ דאַפעלטען זין געווען אַ פאַלשער. ראשית איז כלל ניט מסוגל תופס זיין דעם גייסט וואָס באַלעבט די בויער פון ארץ ישראל. והשנית: עס איז לחלוטין אַ טעות צו גלויבען אַז די באַזונדערע שאַפונגס־פאָרמען פון דעם אַרבייטער אין ארץ ישראל קאָנען ניט באַגריפען ווערען מיט די געוועהנליכע טערמינען פון פּראַקטישען עקאָנאָמישען דענקען. ניין. ניט אין דער עצמ׳דיגער פרעמדקייט צווישען דעם אַמעריקאַנער אידען און דעם כאַראַקטער פון דעם ארץ ישראל־ווערק ליגט די צרה. דאָס וואָלט געווען צופיעל טראַגיש. צום גליק ליגט די צרה אויף אַן אַנדערען שטח, אויף אַ שטח, וועלכער איז בלויז טראַגי־קאָמיש. עס איז אַ קליינער אומגלק, וואָס די אַמעריקאַנער מאַה האָט אַזאַ גרויסע דעה, טרויעריג איז בלויז וואָס די דאָזיגע דעה האָט אַזאַ מורא׳דיגע פון דער ארץ ישראל׳דיגע באַדינגונגען.

אַמעריקע ווערט אַלץ מעהר און מעהר דער פאַקטישער טרעגער פון׳ם ציוניזם. אין אייראָפּאַ און אויך אין ארץ ישראל האָט מען זיך פאַר אַט דער אַנטוויקלונג ניט וועניג געשראָקען. פון איין זייט האָט מען אפילו מיט ביינקעניש אַרויסגעקוקט אויף דער אַמעריקאַנער מאַ׳ה, פון דער אַנדערער זייט האָט מען אָבער שטאַרק מורא געהאַט פאַר דער אַמעריקאַנער דע׳ה. דער געראַנק דערביי איז געווען אַז דאָס מאַטעריאַליס־טישע אַמעריקע איז ניט מסוגל תופס צו זיין דעם אידעאַליסטישען כאַראַקטער פון דער ציוניסטישער באַוועגונג אין אַמעריקע.

פאַנטאַפּעל־מענער אין ענגלאַנד גרינדען אַ יוניאָן צו באַקעמפען „קאַזאַק־ווייבער"

פון מאַריע אייבערהעמס.

דער אידישער בחור האָט פאַר׳ן גערוכט ווידער געגעבען די זעלבע ערקלערונגען און מיט דאָקומענטען און ערזאַכען דאָס אייבענדעמאַנטע פעסטגעשטעלט, דאַנגעגען ציענזשאַק האָט זיך געבראַכט אַריינגעלעגט ערזאַכען, קרימינאַליסטען, וועלכע זענען געזעסן מיט ראַזענע׳ן אין איין קאַמער אין תפיסה אין זיי האָבען בלומרשיש געהערט, אַז ראַזען זאָל זיך האָבען נעריכטט, דאָס ער האָט ספּעציעל אויסגעטראַכט אַזאַ באַשולדיגונג אויף ציענזשאַק׳ן כדי דערמיט זיך צו מאַכען לייכטער די שטראָף.

דאָס געריכט האָט אַרויסגעטראָגען אַן אורטייל לויט וועלכען עס איז פעסט־געשטעלט געוואָרען, אַז דוד ראַזען איז אָנגערעדט און געשטויסען געוואָרען צום מאַרד דורך ציענזשאַק׳ן, און דערביבער איז ראַזען פאַר׳משפּט געוואָרען אויף זעקס יאָהר שווערע תפיסה אַז ציענזשאַק צו פון לעבען, אַ חוץ די ד׳ אמות פון אַפּנעשלאָסענער חיוד־ווירטשאַפט ניט געזוכט. שפּעטער אָבער ווען אין געוויסע קרייזען האָבען זיך די מענער אָפּגעגעבען מיט נייטיגער באַשעפטיגונג, און די פרוי האָט געמוזט פאַרזאָרגען חיונה פאַר דער פאַמיליע און פאַר׳ן בטל׳נישען מאַן האָט זיך די אויבערשאַפט אַנטוויקלען אַ גע־פיהל פון אומצופרידענהייט און געוואָלט. ווייל אי האָדעווען קינדער און פיהרען אַ קיד, אי אַרבייטען פאַר דער פרנסה, אין פאַר׳ן "שוואַכען געשלעכט" אַ צו־שווערער דזשאָב, און די פרוי אין דאָס נאָר, על פי יושר און נעזעץ, ניט מחויב צו טאָן. האָט די פרוי גענומען רעאַגירען אַלע פאַקטאָרען, וואָס האָבען זי פאַרזעצט אין אַזאַ לאַגע און געמאַכט דעם מאַן — פאַר איהר פאַראַיזט.

דערפאַר" האָט זיך דער פילאָזאָף סאַקראַטעס, וועלכער האָט געזוכט די "קוואַלען פון חכמה" מעהר ווי די "קוואַ־לען פון פרנסה", זיך אָפּגעשפּאַרט אַ קסאַנטיפּע. און מיט אַ פאַר טויזענט יאָהר שפּעטער האָבען די אידישע פאַרהייראַטע קלויזנקעס און קעסט־אידעלאַך, פאַר וועלכע די פרוי האָט געמוזט אַרבייטען אויף חיונה, זיך אָפּגעשפּאַרט "קליפות". "אַרורות" און "מרשעת׳ן". וועלכע האָט ניט געוואָלט האַדעווען אויף מענער לויט דיגענעהער. וואָס פאַרזאָרגען זיך נאָר מיט "עולם הבא". און אונזערע צייטען פון פרויען־עמאַנסיפּאַציע, ווען די פרוי איז אין די מייסטע צווילינגערט לענדער אַ גלייכבערעכטיגטער מיטגליעד פון דער געזעלשאַפט און ווערט צוגעלאָזען צו די נרעסטע סאָציאַלע לאַרירעס און אפילו צו פאַליטישע עמטער, פונקט ווי דער מאַן, אויב זי האָט נאָר די נויטיגע אינטע־ליגענץ, איז ניט אַ קלין גרונד פאַר שאַר־פע פאַרייליען־שטרייטיגקייטען צווישען ביידע צדדים, אַלס מאַסען־ערשיינונגען אויב די כאַראַקטערע פון מאַן און ווייב זענען אויף אַזאַ פיעל פאַרשידען און גע־גענזעטצליך, אַז זיי קענען ניט הויזען צו־זאַמען, ווייל עס זענען דאָ אַלערליי טעמ־פּעראַמענטען און געשאַפען אין לעבען, עקזיסטירט פאַר דעם אַ לענגאַלע גט־אַינס־טיטוציע. און ביי צווילינגערט מענשען דאַרף דער פּראַצעס פאַר׳ן גט׳ען זיך ניט באַשטעהן דוקא פון מאַרק־קריגערייען און גענעגנזייטיגע באַליידיגונגען, נאָר קען באַ־שטעהן בעסער אין אַ פריעדליבער איינ־פאַרשטענדיגונג צו שיידען זיך.

פאַר דער געבילדעטער פרוי אין אַ דעמאָקראַטישער קולטור־לאַנד זענען אָפּען אַלע וועגען צו פרייע פּראָפעסיעס, סאָציע־אַלע און פאָליטישע פּאָזיציעס. — קען זי תמיד געפינען אַרבעט חיונה, פונקט ווי דער מאַן.

גאַט — אַז איהר, און גאָט — אַז איהם.

דערפאַר׳ איז אין יאָהר 1930 אַזאַ טראַגיקאָמישע אינסטיטוציע אין דער צווילינגערטער" ענגלאַנד, ווי אַן אָרגאַני־זאַציע פאַר פאַנטאַפּעל־מענער ענגען זיי־ערע שטאַרקע אין "הערשענדע" פרויען אַ סאָציאַלע אַנאַכאָליע. און באַוויזט ניט מעהר ווי דעם פאַקט, אַז דער ענגלישער קאָנסערוואַטיזם האָט זיך נאָך אין גאַנצען ניט באַפרייט פון מיטעלאַלטערליכען באַשערטער. רעאַגירען אויף זיין פאַמי־ליען־טראַבעל אַנדערש. איז אָבער דאָ אין ענגלאַנד אַזאַ געזעץ, ווי "סעפּאַראַר־שאַן". ד. ה., אַ שיידונג אַהן אַ רעכט פאַר ביידע צדדים צו הייראַטען, נאָר צאָהלען אַלימאָני, און קיינער קען דעם מאַן ניט צוזינגען צו וואוינען מיט זיין ווייב.

איז טאַקע אַ וואונדער, וואָס דער פּראַקטישער ענגלענדער באַנוצט זיך ניט מיט אַזאַ מיטעל, און ציהט פאַר אַנשטאָט דעם, צו פאַראַלאַמירען זיך עפענטליך, אַלס פאַנטאַפּעל־העלד, אָדער אַלס מיטגליעדער פון אַזאַ לעגאַליזירטער אָרגאַניזאַציע! ווייזט אויס, משמעות, אַז ביי אַ מאַן אַ כניאַק מיט פאַקטישען גרעאַנט ניט זוכען, און קיין פּראַקטישען גרעאַנט ניט זוכען, און לאַזען איהם געהן אין "קלוב" אַריין צו שאַפען טעאַרעטישע אויסגאַבס־געזעצען נעגען פרויען און טרייסטען זיך מיט חלשות... אָבער דער "קלוב" אַליין איז אַ געזעלשאַפטליכע חרפה און איז אין אונ׳ זערע צייטען ניט עקזיסטענץ־באַרעכטיגט, אַלס מיטעלאַלטערליכע אינסטיטוציע, וואָס זוכט צו ערנידערען די פרוי, און דערנידערונג פאַקטיש דעם מאַן. פירסט ביסמאַרק האָט אַמאָל געזאָגט, אַז די פרוי אין עהנליך צו אַ ווייבלענאַן סאָלדאַט. ווי אַזוי מען "בראַכט זי איין", אַזוי פיהרט זי זיך אויף. די דאָזיגע מיליטאַ־ריסטישע "פילאָזאָפיע" ווערען פרויען כאַראַקטער, קען אין אונזער געזעלשאַפט לחלוטין ניט גילטען; אָבער דער "פּסוק" אין קען זיך עזען, אַז "די פרוי פיהרט זיך אויף "פעריפאַראַזירן" אַביסעל. אין קען זיך עזען, אַז "די פרוי פיהרט זיך אויף אַזוי ווי דער מאַן באַהאַנדעלט זי". אַזאַ געדאַנק שטימט׳ שוין ניכער מיט דער ווירקליכקייט, ווייל, ווי גע־זאָגט, — ווערען שלעכטע כאַראַקטערס זעלטען געבוירען, נאָר זיי וואַקסען אויס פון אומשטענדען און פון פאַמיליען־פאַר־העלטניסע. דער ביבלישער שפּריכוואָרט, "אשה יפה עטרת בעלה", מיינט ניט בלויז אַ פרוי, וואָס איז